

RECENZJA ROZPRAWY DOKTORSKIEJ PANI MGR ZOFII ROGUSKIEJ PT. „ZWIĄZANIE ORGANÓW ADMINISTRACJI AKTAMI PRAWA MIĘKKIEGO UE. ANALIZA PORÓWNAWCZA NA TLE ROZWIĄZAŃ NIEMIECKICH ZE SZCZEGÓLNYM UWZGLĘDNIENIEM POLITYKI KLIMATYCZNEJ UE”

1. Niniejsza recenzja została sporządzona w efekcie powołania mnie do funkcji recenzenta rozprawy Pani mgr Zofii Roguskiej przez Radę Naukową Dyscypliny Nauki Prawne Uniwersytetu Warszawskiego, co nastąpiło uchwałą z dnia 28 listopada 2022 r. Pismo powołujące mnie do tej funkcji, wraz z recenzowaną rozprawą, otrzymałem ok. połowy lipca 2023 r. Postępowanie w sprawie nadania stopnia doktora Pani mgr Zofii Roguskiej jest prowadzone na podstawie ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (tekst jedn. Dz. U. z 2017 r. poz. 1789), formalnie już uchylonej w dniu 1 października 2018 r. ustawą z dnia 3 lipca 2018 r. Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (zob. art. 169 pkt 2 powołanej ustawy) i stosowanej w niniejszym przypadku na podstawie przepisu przejściowego art. 179 ust. 1 tej ostatniej ustawy. W związku z powyższym niniejsza recenzja ma za zadanie odpowiedzieć na pytanie, czy rozprawa doktorska Pani mgr Roguskiej spełnia wymagania ustawowe dla rozpraw doktorskich ustalone w art. 13 ust. 1 ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki. Zgodnie z powołanym przepisem, *„Rozprawa doktorska [...] powinna stanowić oryginalne rozwiązanie problemu naukowego lub oryginalne rozwiązanie problemu w oparciu o opracowanie projektowe, konstrukcyjne, technologiczne, lub oryginalne dokonanie artystyczne, oraz wykazywać ogólną wiedzę teoretyczną kandydata w danej dyscyplinie naukowej lub artystycznej oraz umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej lub artystycznej”*.

2. Już na samym wstępie niniejszej recenzji, uprzedzając dalsze szczegółowe rozważania, pragnę jednoznacznie stwierdzić, że recenzowana rozprawa doktorska Pani mgr Zofii Roguskiej całkowicie spełnia powołane wymagania prawne. W powołanej rozprawie mgr Roguska jasno postawiła problem naukowy jako mający stanowić przedmiot Jej rozprawy oraz rozwiązała ten problem w sposób wykorzystujący metody naukowe stosowane powszechnie w naukach prawnych. Rozwiązanie tego problemu ma charakter oryginalny, tzn. z jednej strony ma ono charakter autorski, nacechowany indywidualnością Autorski i Jej własnym wkładem twórczym (Jej rozprawa nie jest zatem dziełem jedynie odtwórczym), zaś z drugiej strony

oryginalność rozwiązania problemu naukowego polega w tym przypadku na tym, że sam temat pracy i jej koncepcja mają charakter pionierski, przynajmniej w polskiej nauce prawa administracyjnego i unijnego. W polskiej literaturze przedmiotu brak jest bowiem dotąd monografii naukowej o tak sprecyzowanym temacie i tak postawionych oraz wykazanych tezach badawczych, jak to uczyniła Doktorantka. Jej praca ma zatem charakter zarówno autorski (własny), jak i nowatorski. W recenzowanej rozprawie mgr Roguska wykazała się bardzo zaawansowaną ogólną wiedzą teoretyczną w dyscyplinie nauki prawne (dawniej: prawo), o czym świadczą chociażby konkretne jednostki redakcyjne recenzowanej rozprawy *explicite* odwołujące się do ujęć teoretycznych. Bez wątplenia Doktorantka pokazała również w napisanej rozprawie, iż nabyła i potrafi dobrze wykorzystać umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej.

3. Przedmiotem recenzowanej rozprawy jest „*znaczenie[...] aktów unijnego prawa miękkiego w działalności krajowych organów administracji publicznej*” (s. 8). Autorka przyjmuje następującą definicję prawa miękkiego: „*prawem miękkim są regulacje behawioralne stworzone przez suwerenny podmiot lub przez jednostki, którym państwo powierzyło wykonywanie swojej władzy, niemające mocy prawnie wiążącej lub których moc prawnie wiążąca odnosi się wyłącznie do sfery stosunków wewnętrznych twórcy regulacji, zaś wpływ na zachowanie jednostek wywierają na drodze pozaprawnej*” (s. 11). Jako cel swojej rozprawy Doktorantka postawiła sobie „*określenie miejsca i roli prawa miękkiego UE w krajowym katalogu źródeł prawa*” (s. 12). Konkretnym zaś problem badawczym rozważanym w rozprawie jest „*kwestia stopnia, w jakim wzrost przyjmowania na poziomie unijnym instrumentów prawa miękkiego wpływa na praktykę funkcjonowania krajowych organów administracji publicznej*” (s. 12). Przed przystąpieniem do szczegółowych rozważań mgr Roguska przyjęła tezę, iż „*akty prawa miękkiego UE w niedostatecznym stopniu wpływają na praktykę funkcjonowania polskich organów administracji publicznej*” (s. 13). Rozwijając tę tezę Autorka postawiła trzy główne hipotezy badawcze: (1) korzystanie z aktów prawa miękkiego stanowi utrwaloną praktykę regulacyjną unijnej egzekutywy, uzupełniającą katalog unijnych aktów prawa powszechnie obowiązującego i umożliwiającą operacjonalizację aktów prawa pochodnego UE; (2) niektóre obszary poddane kompetencji unijnego prawodawcy, w tym przeciwdziałanie zmianom klimatu, ze względu na swoją wieloaspektowość są szczególnie mocno podatne na zjawisko przyjmowania aktów prawa miękkiego przez UE; (3) sposób praktycznego zastosowania aktów unijnego *soft law* przez krajowe organy administracji jest zależny od sposobu, w jaki w porządku prawnym danego państwa traktowana jest działalność

regulacyjna krajowej egzekutywy, co może w efekcie prowadzić do związania krajowych organów administracji aktami prawa miękkiego UE (s. 13).

W recenzowanej rozprawie Doktoranta wykorzystuje adekwatne dla jej przedmiotu i celu metody badawcze: metodę teoretycznoprawną, metodę formalno-dogmatyczną, metodę *case study*, metodę porównawczą, metodę historyczną, analizę opisowo-analityczną i pojęciową, a ponadto metody typowe dla socjologii, tj. metodę obserwacyjną i wywiady z pracownikami krajowych organów administracji publicznej. Jest to prawdziwe bogactwo wykorzystywanych metod naukowych, dowodnie świadczące o dużej dojrzałości metodologicznej i w efekcie naukowej Pani mgr Roguskiej.

4. Recenzowana rozprawa składa się ze wstępu, trzech rozdziałów merytorycznych oraz z rozdziału zawierającego wnioski końcowe.

We wstępie Autorka przedstawia przedmiot i cel rozprawy, nakreśla problem badawczy, przedstawia swoją tezę i hipotezy badawcze, opisuje stosowane metody badawcze oraz szkicuje strukturę rozprawy.

Rozdział 2 rozprawy jest zatytułowany „*Prawo miękkie*”. W rozdziale tym Autorka dokonuje pogłębionej analizy tego właśnie zjawiska prawnego, przedstawiając je na poziomie międzynarodowym, poziomie europejskim oraz poziomie krajowym, a konkretnie w Polsce i Niemczech. Na każdym z tych poziomów prezentowany jest rys historyczny wykorzystywania prawa miękkiego, jego ujęcie prawne, w tym niekiedy miejsce w systemie źródeł prawa, powody wykorzystywania prawa miękkiego oraz rodzajowe i konkretne przykłady jego stosowania. Podsumowując ten rozdział Autorka identyfikuje podstawowe cechy prawa miękkiego: jego regulacyjny charakter, przejawiający się w formułowaniu oczekiwań wobec zachowania adresata takiego aktu; autorstwo wywodzone od podmiotów prawa międzynarodowego, nie zaś od podmiotów prywatnych; brak mocy prawnie wiążącej, co nie oznacza wszakże pozbawienia tego prawa charakteru wiążącego (s. 115). Doktorantka konkluduje, że akty *soft law* są przyjmowane w następstwie wydania aktu prawa twardego i są traktowane jako tzw. źródła prawa trzeciego stopnia.

Rozdział 3 rozprawy nosi tytuł: „*Prawo miękkie UE w obszarze ochrony środowiska i klimatu*”. W rozdziale tym analizowane są kompetencje środowiskowe UE, zarówno w ujęciu historycznym, jak i *de lege lata*, przedstawiane są instrumenty prawne zarządzania ochroną środowiska w UE, a także szeroko analizowana jest ochrona klimatu w prawie UE, na tle globalnej polityki klimatycznej i w powiązaniu z polityką energetyczną. W konkluzjach Autorka zauważa, że w ramach unijnej polityki klimatycznej istotnie „w istotny sposób wzrasta wykorzystywanie instrumentów prawa miękkiego, które zapewniają wysoki poziom wiedzy

eksperckiej, ułatwiają wymianę doświadczeń między organami administracji z różnych państw i usprawniają ich działalność w przypadku dużego zróżnicowania stanów faktycznych. Powodem takiego stanu rzeczy jest – przede wszystkim – newralgiczny gospodarczo charakter działań z zakresu polityki klimatycznej.” (s. 210). W ramach obecnej unijnej polityki klimatyczno-energetycznej daje się zauważyć relatywnie duża elastyczność i odejście od wyznaczenia państwom członkowskim prawnie wiążących celów. Zdaniem Autorki, podstawowym instrumentem służącym Komisji Europejskiej do wywierania wpływu na działalność państw członkowskich w razie zidentyfikowania luki w planowanych bądź realizowanych działaniach są zalecenia: ich treść państwo członkowskie ma obowiązek „należycie uwzględnić” bądź wyjaśnić przyczynę braku podjęcia stosownych działań. Tego rodzaju zwiększenie elastyczności ram unijnej polityki klimatyczno-energetycznej wzmacnia realizację zasady pomocniczości w obszarze ściśle powiązonym z realizacją suwerennej kompetencji państw członkowskich do samodzielnego określania krajowego mixu energetycznego (ss. 211-212).

Rozdział 4 recenzowanej rozprawy jest zatytułowany: „*Praktyczne i teoretyczne miejsce prawa miękkiego UE w krajowym systemie źródeł prawa administracyjnego*”. W ramach ujęcia praktycznego Doktorantka przedstawia dorobek praktyki organów administracji publicznej (w Polsce i Niemczech) oraz orzecznictwo sądów administracyjnych (w Polsce i Niemczech) w zakresie dotyczącym prawa miękkiego, a także przedstawia polską i niemiecką praktykę stosowania unijnego rozporządzenia nr 2018/1999 w sprawie zarządzania unią energetyczną i działaniami w dziedzinie klimatu (tzw. rozporządzenie *Governance*). W ramach ujęcia teoretycznego mgr Roguska przedstawia podstawowe doktryny, teorie i koncepcje prawnicze dotyczące znaczenia, zastosowania i mocy wiążącej aktów prawa miękkiego, zarówno na płaszczyźnie unijnej, jak i krajowej. Zreferowanie tych podstawowych ujęć teoretycznych stanowi w rozdziale 4 przyczynek do szerszej dyskusji nad miejscem i znaczeniem aktów prawa miękkiego w polskim oraz ogólnie krajowym katalogu źródeł prawa. Merytoryczna część rozważań kończy się w tym rozdziale postulatem zwiększenia demokratycznej legitymizacji prawa miękkiego UE. W podsumowaniu przedstawionych rozważań Doktorantka konstatuje istnienie rozbieżności pomiędzy Polską a Niemcami odnośnie praktyki oraz stanu zaawansowania doktrynalnej debaty na ten temat prawa miękkiego. Przyczyn tego stanu rzeczy Autorka upatruje w różnicy długości stażu w procesie integracji europejskiej, a także w doświadczeniach niemieckiego federalizmu (s. 281). Zauważa Ona, że widoczna w Niemczech otwartość na akty regulacyjne unijnej egzekutywy ma swoją przyczynę w powszechnej w tym państwie praktyce wykorzystywania przepisów administracyjnych (niem.

Verwaltungsvorschriften), które są eksperckimi aktami regulacyjnymi krajowej egzekutywy i nie mają odpowiednika w polskim porządku prawnym (s. 281). Istotne jest spostrzeżenie, iż na poziomie UE debata dotycząca aktów unijnego prawa miękkiego koncentruje się na kwestii możliwości ich sądowej kontroli, co jest widoczne w orzecznictwie ETS (s. 282). W Polsce debata na temat znaczenia i statusu aktów prawa miękkiego UE znajduje się wciąż w początkowej fazie (s. 283).

Finalny rozdział 5 zawiera wnioski końcowe. Wnioski te dotyczą: ogólnego zastosowania unijnego *soft law*, unijnego prawa miękkiego w dziedzinie ochrony środowiska i klimatu oraz praktycznego wykorzystania prawa miękkiego UE i jego miejsca w krajowym systemie źródeł prawa państw członkowskich UE. Doktorantka zauważa, że kwestia znaczenia, miejsca i mocy wiążącej aktów unijnego prawa miękkiego obecnie nie powinna być normowana w prawie pierwotnym UE, gdyż jakiegokolwiek zmiany Traktatów wydają się być dzisiaj mało realne czy też wręcz niezasadne. Rozwiązanie tych trudnych problemów powinno być natomiast dziełem doktryny oraz judykatury, obejmując również aktualizację dotychczasowych linii orzeczniczych (ss. 300-301).

5. Rozważania merytoryczne zawarte w recenzowanej rozprawie są bardzo dojrzałe i mają niezwykle pogłębiony charakter. Doktorantka rozważa bardzo szeroką paletę rozmaitych ciekawych i ważkich zagadnień, zarówno o charakterze ogólnym (w tym propedeutycznym), jak i bardziej szczegółowych. Struktura całej rozprawy jest ułożona w sposób przejrzysty, logiczny i informatywny: już sam jej przegląd pozwala dobrze zorientować się w treści i przesłaniach całej rozprawy. Raz jeszcze należy podkreślić dużą oryginalność recenzowanej rozprawy: zarówno na poziomie jej generalnego ujęcia (temat, problem badawczy, teza, hipotezy badawcze), jak też na poziomie konkretnych rozważań i formułowanych konkluzji. Z lektury rozprawy jasno wynika, że napisana przez mgr Roguską praca doktorska jest wynikiem bardzo wnikliwych studiów oraz długiego procesu przemyślenia całej jej koncepcji. Nie jest to w żadnym razie zbiór chaotycznych rozważań, luźno powiązanych tematem pracy i polegających na referowaniu stanowisk innych osób. Przeciwnie, praca ta jest bardzo metodycznie uporządkowana, jej narracja jest w pełni tworzona i kontrolowana przez samą Autorkę, zaś wykorzystywane w niej materiały są w sposób systematyczny przez Nią porządkowane oraz twórczo wykorzystywane do wysuwania własnych wniosków i twierdzeń. Nadaje to recenzowanej rozprawie cechę twórczego i oryginalnego dzieła naukowego.

6. Sam temat recenzowanej rozprawy jest niezwykle doniosły teoretycznie i praktycznie, co sama Autorka wielokrotnie wykazuje w różnych miejscach swojej rozprawy. Temat i przedmiot rozprawy są przecież związane ze zjawiskiem prawnym fundamentalnym dla każdego systemu

prawnego, a więc dla zbioru różnorodnych norm aspirujących do miana autonomicznego i pochodzącego od suwerennej władzy: chodzi mianowicie o normatywną koncepcję źródeł prawa, przesądzoną ogólnie w akcie konstytucyjnym, ale stale rozwijaną w praktyce i doktrynie. W przypadku aktów prawa miękkiego ich miejsce w systemie źródeł prawa nie zawsze jest jednoznaczne, co dotyczy również prawa UE. Ta niejasność czy też niejednoznaczność wymaga, o ile do możliwe, daleko idącego wyjaśnienia i uporządkowania, co jest istotne zwłaszcza z uwagi na regulowane Traktatami relacje pomiędzy UE a jej państwami członkowskimi. Relacje te muszą być kształtowane zgodnie z pewnymi ogólnymi zasadami, takimi jak zasada kompetencji przyznanych, podział kompetencji pomiędzy UE a państwa członkowskie, zasada subsydiarności i proporcjonalności oraz zasada poszanowania tożsamości narodowych i krajowych struktur konstytucyjnych. Wyjaśnienie i uporządkowanie kwestii związanych z mocą prawa miękkiego UE wobec państw członkowskich, w tym wobec krajowych organów administracji, musi być również dziełem doktryny, do czego recenzowana praca przyczynia się w sposób znakomity.

7. Dużą zaletą recenzowanej rozprawy jest bogactwo wykorzystanych w niej źródeł i artefaktów prawnych i prawniczych, w postaci źródeł prawa i źródeł poznania prawa, a także w postaci licznego materiału empirycznego ilustrującego rozważania Doktorantki. W swojej rozprawie Autorka odwołała się do licznych aktów prawnych, unijnych i krajowych, i to zarówno do tych o charakterze formalnie wiążącym, jak też do aktów o charakterze mniej sformalizowanym, co jest oczywiście zrozumiałe w pracy dotyczącej prawa miękkiego. W szczególności, w swojej pracy Autorka odwołała się do 20 aktów międzynarodowego *soft law*, do 38 aktów unijnego prawa miękkiego oraz do kilku (4) aktów *soft law* w prawie polskim. Doktorantka wykorzystwała też w swojej pracy bardzo bogate orzecznictwo sądowe i praktykę decyzyjną organów administracyjnych, w szczególności orzecznictwo i praktykę pochodzące z obszaru prawa unijnego, ale także prawa krajowego Polski i Niemiec (m. in. 49 wyroków i opinii sądów międzynarodowych i unijnych, 88 wyroków sądów polskich, w tym TK i sądów administracyjnych oraz 20 orzeczeń sądów niemieckich). Imponuje wykorzystana w pracy liczba pozycji z literatury polskiej i zagranicznej: Autorka odwołała się do zdecydowanej większości znaczących pozycji literaturowych z zakresu interesującej ją problematyki, a przy tym uwzględniła literaturę polską, angielską oraz niemiecką – łącznie 215 pozycji literaturowych.

W tym kontekście w recenzowanej rozprawie zabrakło mi jedynie odwoływania się do prac analizujących problematykę prawa miękkiego w obszarze regulacji sektorowej, zwłaszcza regulacji energetycznej, czyli w obszarze m. in. polityki energetycznej, blisko przecież

związanej z polityką klimatyczną (objętą głównym zainteresowaniem Autorki). We wspomnianych – a przemilczanych w recenzowanej rozprawie – pracach podjęto w szczególności wątek wydawania aktów prawa miękkiego przez krajowe organy regulacyjne powoływane w państwach członkowskich na podstawie aktów prawa UE i upoważnione do normowania szeregu szczegółowych technicznych kwestii w regulowanych sektorach za pomocą nie zawsze dostatecznie sprecyzowanych kategorii aktów prawa lub przepisów administracyjnych. W pracach tych rozważano również potrzebę znacznie bardziej szczegółowej („gęstej”) determinacji działań organów regulacyjnych, w tym ich aktów miękkich, przez krajowe parlamenty, co wiąże się z koniecznością większej demokratycznej legitymizacji prawa stosowanego przez administrację (zob. np. M. Szydło, *National parliaments as regulators of network industries: In search of the dividing line between regulatory powers of national parliaments and national regulatory authorities*, *International Journal of Constitutional Law* 2012, vol. 10, nr 4, ss. 1134-1166; tenże, *Independent Discretion or Democratic Legitimation? The Relations between National Regulatory Authorities and National Parliaments under EU Regulatory Framework for Network-Bound Sectors*, *European Law Journal* 2012, vol. 18, nr 6, ss. 793-820, a także powołana w tych pracach dalsza literatura).

8. Bardzo dużą zaletą rozprawy doktorskiej Pani mgr Zofii Roguskiej jest język i styl Jej rozprawy. Język ten jest przede wszystkim bardzo zrozumiały dla Czytelnika, tak iż za jego pomocą Autorka jest w stanie przedstawić Czytelnikowi – także temu niezbyt wyrobionemu w tematyce prawa miękkiego – trudne zagadnienia prawne związane ze znaczeniem i mocą aktów prawa miękkiego UE. Język używany przez Doktorantkę z jednej strony wykorzystuje wszystkie fachowe zwroty i sformułowania charakterystyczne dla teoretycznych debat dotyczących źródeł prawa i walidacyjnego waloru aktów prawnych, przy używaniu tych zwrotów w sposób adekwatny i trafny w odniesieniu do opisywanych zjawisk. Z drugiej wszakże strony język recenzowanej pracy jest wolny od zbytniej hermetyczności czy też swoistego branżowego żargonu. Używany przez Doktorantkę język dobrze zresztą koresponduje z całym stylem napisanej przez Nią rozprawy doktorskiej: styl ten jest mianowicie bardzo oszczędny, pozbawiony zbędnej rozwlekłości, powtórzeń czy też zbytniej barokowości rozważań. Muszę przyznać, że styl Jej pracy bardzo mi zaimponował i sprawił, że lektura recenzowanej rozprawy była dla mnie dużą przyjemnością. Doktorantka potrafiła w sposób bardzo zdyscyplinowany skupić się na zasadniczym temacie swoich rozważań i nie starała się na siłę rozbudowywać objętości swojej pracy. W efekcie stworzyła Ona dzieło naukowe bardzo kompaktowe i w swojej objętości w pełni adekwatnie dostosowane do celu oraz przedmiotu swoich badań. Stanowczo uważam, że chociaż temat recenzowanej pracy jest

bardzo trudny, złożony i wielowątkowy, to jednak Autorce udało się uniknąć zbytniej przewlekłości całego tekstu oraz nasycania go nużącymi wątkami pobocznymi lub powtórzeniami. W tym kontekście na pochwałę zasługują m. in. liczne odesłania wewnętrzne stosowane przez mgr Roguską w Jej rozprawie, pokazujące, że doskonale panowała Ona nad tokiem i porządkiem swojej narracji oraz potrafiła umiejętnie wiązać ze sobą treściowo poszczególne części pracy.

W kontekście stylu recenzowanej rozprawy należy koniecznie podkreślić, że cała narracja rozprawy jest w tym sensie bardzo zrygoryzowana i uporządkowana. W szczególności, Doktorantka bardzo dbała o to, by wszystkie poszczególne rozdziały i podrozdziały Jej pracy były poprzedzone stosownym propedeutycznym wprowadzeniem oraz by były zwieńczone podsumowaniem krótko syntetyzującym najważniejsze poruszone przez nią wątki treściowe. Taki sposób narracji niezwykle ułatwia lekturę pracy oraz percepcję jej złożonej merytorycznie materii.

9. W podsumowaniu przeprowadzonych rozważań pragnę jednoznacznie stwierdzić, że recenzowana rozprawa doktorska autorstwa Pani mgr Zofii Roguskiej w sposób bardzo udany i na wysokim merytorycznym poziomie rozwiązuje trudny problem naukowy w postaci ustalenia mocy wiążącej (związania) organów administracji aktami prawa miękkiego UE. Praca ta stanowi bardzo znaczący wkład Autorki do nauki prawa Unii Europejskiej oraz nauki prawa administracyjnego. Praca ta podejmuje bardzo złożony i trudny temat, niebędący dotychczas przedmiotem odrębnej monografii, analizuje ten temat z wielu różnych punktów widzenia oraz za pomocą różnorodnych metod badawczych, w tym przy wykorzystaniu metod analizy empirycznej i prawnoporównawczej, ukazuje badany temat w szerszym kontekście systemu i aksjologii prawa unijnego i prawa administracyjnego, jest oparta na bardzo szerokiej bazie źródłowej (w sensie źródeł prawa, orzecznictwa i praktyki administracyjnej) oraz literaturowej, charakteryzuje się bardzo zwięzłym i precyzyjnym stylem pisarskim, a ponadto jest niezwykle oryginalna i twórcza w swojej warstwie czysto merytorycznej, co jest widoczne w szczególności w dużym krytycyzmie (ale i obiektywizmie) Doktorantki oraz przy wypowiedzianiu przez Nią bardzo przemyślanych i wyważonych postulatów ukierunkowanych na większą optymalizację odnośnych rozwiązań prawnych oraz praktyki ich stosowania. Niewątpliwie przygotowanie recenzowanej rozprawy doktorskiej wymagało od mgr Roguskiej wielu lat żmudnej pracy badawczej oraz dobrego przemyślenia całości konstrukcji i wyników rozprawy.

Uważam przy tym, że praca mgr Roguskiej jest na przestrzeni ostatnich kilku lat jedną z najlepszych w polskiej literaturze pozycji monograficznych z zakresu prawa

administracyjnego. Jako taka praca ta zasługuje nie tylko na to, by nadać mgr Roguskiej na jej podstawie stopień naukowy doktora nauk prawnych, ale również na to, by wyróżnić tę pracę: tak przy nadawaniu przez Radę Naukową stopnia naukowego, jak też w przyszłości w różnych konkursach na prace naukowe.

W konkluzji mojej recenzji stwierdzam więc stanowczo, że rozprawa doktorska autorstwa Pani mgr Zofii Roguskiej pt. *„Związanie organów administracji aktami prawa miękkiego UE. Analiza porównawcza na tle rozwiązań niemieckich ze szczególnym uwzględnieniem polityki klimatycznej UE”* stanowi *„oryginalne rozwiązanie problemu naukowego”* oraz *„wykaz[uje] ogólną wiedzę teoretyczną kandydata w danej dyscyplinie naukowej [...] oraz umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej”* w rozumieniu art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki. W tym sensie rozprawa mgr Zofii Roguskiej w pełni spełnia kryteria ustalone w prawie polskim dla rozpraw doktorskich. Dlatego też jednoznacznie opowiadam się za dopuszczeniem Pani mgr Zofii Roguskiej do dalszych etapów Jej przewodu doktorskiego oraz opowiadam się za nadaniem Jej w przyszłości stopnia naukowego doktora nauk prawnych.

Prof. dr hab. Marek Szydło

Kierownik Zakładu Prawa Konkurencji i Regulacji Sektorowej

Uniwersytet Wrocławski